אַ מעשה שהיה, וואָס מיט מיר אַליין האָט געטראָפען, דערצעהלט לכבוד פסח, כאָטש ס'האָט נישט צו טהון ניט מיט פסח, ניט מיט שבועות, ניט מיט סוכות, און עס קאָן זעהר שען דערצעהלט ווערען אין אַ וואָכעדיגען טאָג אויך — אַבי מע זאָל נאָר וועלען הערען.

Tit For Tat

אַ וואָרט פאַר אַ וואָרט

TRANSLATED BY ISIDORE GOLDSTICK

I WAS a *rabbiner* at one time. That's an unpleasant page in my life. A *rabbiner*, you must bear in mind, is not the same as a rabbi. To be exact, he is a rabbi, but something besides—a "crown rabbi".

I hardly need explain to my own countrymen the functions of a "crown rabbi" in Czarist Russia. They know perfectly well what kind of animal he is. Registries of births, circumcisions, weddings and divorces—these are his stock-in-trade. And he collects a tax from all and sundry. As a rabbi, he is accorded the most prominent seat in the synagogue; he is the first to rise at the prayer for royalty; if a holiday is celebrated or some other festive occasion, then *on* goes the topper and *out* comes a speech, and always in Russian: "*Gospoda prikhozhane*, ladies and gentlemen of the parish", or "*Blagochestivye bratya*, devout brethren."

In short, it wouldn't be accurate to say that our people are especially fond of a *rabbiner*. In fact, they just tolerate him, pretty much as they do a police commissioner or some other confounded red-tapist. And yet he is chosen every three years by means of a *vybor*—a kind of election—in much the same way as the Americans choose their president, if you will pardon the comparison. Mind you, he is elected by none other than the people themselves. To be precise, the community receives an official letter, which freely translated into our vernacular, amounts to this: "His Excellency the Governor enjoins you, damned Jews, to assemble in the synagogue and elect your *rabbiner*."

Then come the elections: candidates, quarrels, brandy and bribery. This is followed by a stream of denunciations to the Governor. The elections are annulled and new ones are ordered. And then the same old story of candidates, clashes, parties, brandy and bribery—all in all, a very merry time!

As I've said—"I make mention of my faults this day"—I was a *rabbiner* in a small town. It's no secret, I don't even mind giving you this detail: it was in a small town in the government of Poltava. Now I tried to be modern. So I doffed my "cockade" and poked my nose into the community pot: busied myself with communal institutions, such as the Hebrew school and the free loan society; and acted as arbitrator, as rabbinical judge, or just as counsellor.

I have inherited from my father and my uncles of blessed memory a predisposition to arbitration and counsel. They, too, were fond of being worried by other people's affairs.

Well, that's the kind of *rabbiner* I was and, if I might indulge in a bit of self-praise, I had a host of followers, devoted zealots, who did not hesitate to visit me daily, hang around well on into the small hours and fill my head full of all sorts of things. It goes without saying that they didn't refuse a glass of tea; nor did they disdain my cigarettes; to say nothing of journals and books. In short, it was a case of "thou art our brother"—our flesh and blood and that's all there is to it.

One fine day, my door opened and in trooped a galaxy of citizens, the pink of the community, its very flower—four notable citizens and men of substance.

"Good morning, *rabbiner*," they greeted me.

Let me tell you who they were. Three of them were known as "the threesome", because they always did business in partnership. This despite the fact that they constantly quarrelled, forever distrusted and kept a sharp eye on one another. They stuck together, however, on the principle of "safe alternative": either it's a profitable transaction, and so I want to come in on it; or it's a losing game, in which case I won't be the only one to break my neck.

Well, the three partners combined with a fourth man, did business with him for nearly a year and then came to blows. What was it all about? "Ever since thieves, swindlers, and rogues have come into this world, there has never been a thief, swindler and rogue like him!" So the three partners accused the fourth one, while the latter laid an identical charge against them: "Since the creation of thieves, swindlers, and rogues, there have never been any thieves, swindlers, and rogues like them."

אַ וואָרט פאַר אַ וואָרט

ניט היינט געדאַכט, ניט פאַר אייך געדאַכט — איך בין אַמאָל געווען אַ ראַבינער. אַ ראַבינער, נישט קיין רב. דאָס הייסט, טאַקי אַ רב, נאָר אַ „ק אָ ז י אָ נ ע ר“...

וואָס אַ „קאָזיאָנער רב“ איז דערהיים בעדייט — בעדאַרף איך פאַר מיינע היימישע אידען קיין סך נישט ערקלעהרען. זיי ווייסען שוין אַליין, וואָס דאָס איז פאַר אַ מין חיה. אַ מעטריקע, אַ ברית, אַ חתונה, אַ גט — דאָס איז זיין ארבייט. און ער האָט זיך אַ טאַקסע פון טוידט און פון לעבעדיג... אין שוהל קומט איהם דער אויבען־אָן. מעשה רב: צו „הנותן תשועה“ שטעהט ער אויף דער ערשטער; און קומט אַ יום־טוב, אַ טאַבעל־טאָג הייסט עס, איז אַ ר י י ן אין'ם צילינדער און אַ ר ו י ס מיט לשון, און דוקא „רשעות“: „גאָספּאָדאַ פּריחאָזשאַנע!“ אָדער „בלאַגאָטשעסטיוויע בראַטיאַ!“... זאָגען, אַז מע האָט ביי אונז שטאַרק ליעב אַ ראַבינער — עט! גאָרניט, מע האַלט זיך מיט איהם. עלעהיי אַ פּריסטאַוו אָדער איין אַנדער קנעפּעל, אַ שוואַרץ יאָהר. און דאָך ווערד ער געוועהלט אַלע דריי יאָהר דורך „וויבאָרעס“ — אַ מין עלעקשאָן, ווי ביי אייך אַ פּרעזידענט, להבדיל. און אויסגעקליבען ווערד ער דוקא פון'ם פאָלק, דאָס הייסט, מע שרייבט אַריין אַ פּאַפּיער צו דער קהילה: „נאַ אָסנאָוואַניע פּרעדפּיסאַניאַ יעוואָ פּרעוואָסחאָדיטעלסטוואַ גאָספּאָדינאַ גובערנאַטאָראַ — פּריקאַזאַל...“ אויף אונזער לשון וועט דאָס הייסען כמעט אַזוי שעהן ווי: „דער אדון דער גובערנאַטאָר הייסט אייך, איהר זאָלט אייך צענויפקומען, אידעלעך פאַרכעס, אין שוהל אַריין און אויסקליבען אייך אַ ראַבינער!“...

דערנאָך הויבען זיך אָן די „וויבאָרעס“: קאַנדידאַטען, מחלוקת'ען, בראָנפען און חאַבאַר... דערנאָך הויבען אָן לויפען דאָנאָסלעך, מסירה'לעך הייסט עס. אין דער „גובערנסקע פּראַוולעניע“... איז מען מבטל די וויבאָרעס, און מע הייסט מאַכען נייע וויבאָרעס, און ווידער „נאַ אָסנאָוואַניע פּרעדפּיסאַניאַ יעוואָ פּרעוואָסחאָדיטעלסטוואַ“, און ווידער קאַנדידאַטען, מחלוקת'ען, פּאַרטיעס, בראָנפען און חאַבאַר — חי געלעבט!

בין איך געווען, את חטאי אני מזכיר היום, אַ ראַבינער אין אַ קליין שטעדטעל. ס'איז נישט קיין סוד, איך קאָן אייך זאָגען אפילו מיט אַ סימן: אין פּאָלטאַווער גובערניע. געוואָלט האָב איך אָבער זיין מאָדערן, אַ יוצא מן הכלל, נישט ווי אַלע ראַבינערס. האָב איך אַראָפּגעוואָרפען פון זיך דאָס „קנעפּעל“ און גענומען אַריינקוקען בעסער אין קהל'שען טאָפּ אַריין, אָפּגעבען זיך מיט כלל־זאַכען, אַ תלמוד־תורה, אַ גמילות־חסדים, אַ פּערלאָזעניש, אַ בוררות, אַ דין־תורה און גלאַט איין עצה.

אַ פּערלאָזעניש, אַ בוררות, איין עצה — דאָס האָב איך געירש'עט פון מיין טאַטען און פון מיינע פעטערס. זיי, עליהם השלום, האָבען אויך ליעב געהאַט, מע זאָל זיי „באָדערען“ מיט פרעמדע „ביזנעס“. פאַרהאַן אַלערליי מינים מענשען אויף דער וועלט. פאַרהאַן מענשען אַזעלכע, וואָס מע קאָן זיי ניט באָדערען בשום אופן. איהר וואָלט זיי געבאָדערט — לאָזען זיי זיך ניט. און פאַרהאַן ווידער מענשען אַזעלכע, וואָס איהר קאָנט זיי אַרויפקריכען גלייך אויפ'ן קאָפּ, נישט מיט אַ מאָל, ביסלעכווייז: פריהער אויפ'ן שויס, דערנאָך אויפ'ן קאָפּ און דערנאָך מיט די טיעפע קאַלאָשען אין האַרצען אַריין אויף אַ גאַנץ ווינטער.

אָט פון דעם מין ראַבינערס בין איך געוועזען און האָב געהאַט, איך מעג מיך בעריהמען, אַ סך אַנהענגער און גאַנץ הייסע חסידים, וואָס האָבען זיך נישט געשעמט צו קומען אַלע טאָג, אָנבאָראַבאַנעווען אַ פולען קאָפּ און אָוועקזיצען ביז העט־ווייט אין דער נאַכט אַריין; ניט אָפּגעזאָגט זיך קיין מאָל פון אַ גלעזעל טיי; פּאַפּיראָסען, פערשטעהט זיך, מיינע; צייטונגען און ביכער — שמועסט מען ניט. מיט איינעם וואָרט, אחינו אתה — נאָש בראָט, און שוין.

ויהי היום, עפענט זיך איינמאָל די טהיר, און עס קומען אַריין די שבעה טובי העיר, דער רעכטער שפּיגעל, דער סאַמע צימעס פון שטאָדט, — פּיער אידען בעלי־בתים, מע קאָן זאָגען נגידים: „אַ גוט מאָרגען, ראַבינער!“ ווער זענען דאָס געווען? דריי פון זיי זענען געווען די „טראָיקע“ — אַזוי האָט מען זיי אַ נאָמען געגעבען אין שטעדטעל דערפאַר, ווייל זיי האָבען תמיד געהאַנדעלט אַלע דריי בשותפות'דיג, אַלע מאָל נעקריעגט זיך, שטענדיג חושד געווען איינס דאָס אַנדערע און געקוקט זיך אין האַנד אַריין — און פון דעסטוועגען איז מען קיינמאָל ניט צעגאַנגען זיך, איבער אַ פּרינציפּ פון אַ ממה־נפשך: „איז דאָס געשעפט אַ גוט געשעפט און מע וועט פערדיענען, פאַר וואָס זאָל איך אויך ניט אָפּלעקען אַ ביינדעל?

אלא וואס דען, ס'איז איין אומגליק — ווער דו אויך בעגראבען מיט מיר און ליג אויך אין דער ערד"... וואס טהוט גאט? געהען זיך צענויף די דריי שותפים מיט א פיערטען, האנדלען אפ מיט איהם קארגער א יאהר און מע צעפאטשט זיך. וואס איז? „זינט גאט האנדעלט מיט גנבים, דרעהערס און זשוליקעס, האט ער נאך אזא גנב, אזא דרעהער און אזא זשוליק נישט געזעהן!" אזוי טענה'ן נעטענה'ט די דריי שותפים אויפ'ן פיערטען. און ער, דער פיערטער, טענה'ט פונקט דאס אייגענע אויף זיי: „זינט גאט האנדעלט מיט גנבים, דרעהערס און זשוליקעס, האט ער נאך אזעלכע גנבים, אזעלכע דרעהערס און זשוליקעס ניט בעגעגענט!" ווער-זשע איז געווען אט דער פיערטער? דאס איז געווען א איד דוקא א שטילינקער, א נעבאכעל, איין אפגעפוצטער, מיט א הדרת-פנים, מיט געדיכטע, שווארצע ברעמען, אונטער וועלכע עס האבען ארויסגעקוקט א פאר ממזר'יש-שמייכלענדיגע אויגען. און געהייסען האט ער מיט זיין ליעבען נאמען „רב נחמן לקח".

דאס הייסט, הייסען האט ער געהייסען נחמן נתן, נאר גערופען האט מען איהם „נחמן לקח". דערפאר, ווייל „לקח" איז דיטייטש *ער האט גענומען*, און „נתן" — *ער האט געגעבען*, און אט דער נחמן נתן האט אויף זיין לעבען קיינמאל ניט געגעבען, נאר גענומען... און נחמן נתן האט א טבע, אז ער רעדט, מישט ער אריין אלע מאל, צי מע דארף, צי מע דארף ניט, די צוויי ווערטער: „מחמת דערימאך".

איז מען דאס געקומען, הייסט עס, צום ראבינער מיט א פערלאזעניש — ער זאל אויסהערען, הייסט עס, זייערע טענות, טאמער וועט ער געפינען עפים א מיטעל זיי אויסצוגלייכען אין זייערע פערפלאנטערטע חשבונות. „ווי אזוי איהר וועט געפינען, פאני ראבינער, און וואס איהר וועט אפ'פסק'ענען און וואס איהר וועט זאגען, איז געזאגט"...

אזוי האבען בעשלאסען די דריי שותפים, און דער בעל-דבר זייערער, רב נחמן לקח, האט צוגעבאמקעט מיט א נעבאך-פנים, אז ער פערלאזט זיך אינגאנצען אויף מיר: „מחמת דערימאך וואס ער ווייסט, אז ער איז גאט די נשמה שולדיג". און ער האט זיך אוועקגעזעצט אין א ווינקעלע, צענויפגעלעגט די הענד אויפ'ן הארצען, ווי א אידינע, צענויפגענומען די געדיכטע ברעמען און געקוקט מיט זיינע ממזריש-שמייכלענדיגע אויגען אויף מיר און געווארט, וואס וועלען טענה'ן די שותפים. און אז די שותפים האבען ארויסגעלעגט אלע זייערע טענות ומענות, איז ער אויפגעשטאנען, אויסגעגלעט די געדיכטע ברעמען, נישט געקוקט אויף זיי, נאר די גאנצע צייט אויף מיר, טיעף-טיעף, מיט זיינע ממזריש-שמייכלענדיגע אויגען, און ער האט אזוי בריה'ש צעשלאגען אלע זייערע טענות, אז ס'איז אויסגעקומען, אז דרעהערס, שווינדלערס, גנבים און זשוליקעס זענען טאקי זיי, די דריי שותפים זיינע, און ער, נחמן לקח, איז א צדיק וישר און א כפרה-היהנדעל, איין אמת'ער קרבן: „מחמת דערימאך וואס אלסדינג, וואס איהר האט דא געהערט פון זיי, איז שוא ושקר, לא היה ולא נברא, ניט געשטויגען ניט געפלויגען"... און ער האט אויסגעוויזען מיט טויזענדער ראיות, אז אלץ, וואס ער זאגט, איז הייליג, תורת משה אמת...

די גאנצע צייט, וואס דער האט גע'טענה'ט, האבען יענע, די טראיקע, ניט געקאנט איינזיצען. אלע מינוט איז אויפגעשפרונגען עמיצער פון זיי, זיך געכאפט ביי'ם קאפ, ביי'ם הארצען: „סטייטש-סטייטש! ווי קאן א איד זאגען אזעלכע זאכען? האקען אזעלכע שקרים וכזבים?" עס האט געקאסט מיה די חברה צו בערוהיגען, זיי זאלען פאר גרויס ערגערניש ניט אריינפאהרען זייער בעל-דבר אין בארד אריין. און דעם ראבינער איז שווער געווען, זעהר שווער, ארויסצוקריכען פון דעם דאזיגען פלאנטער, וואס האט ארויסבעוויזען, אז ער האט פאר זיך א גוטע קאמפאניע, און אז שווינדלערס, גנבים און זשוליקעס זענען זיי אלע פיער, און נאך מוסרים אויך דערצו, און אז זיי פערדיענען, מע זאל זיי אלע בעשטראפען. וואס-זשע טהוט מען? בין איך געפאלען אויף איין עצה און רוף מיך אן צו זיי:

— הערט זשע אויס, מיינע ליעבע אידען. מיין פסק-דין איז שוין ביי מיר פארטיג אין קאפ כמעט אינגאנצען. נאר וואס דען? איך וועל אייך איהם ניט ארויסזאגען ביז איהר וועט ניט איינלעגען ביי מיר אלע פיער צו „כף-הא'ער". צו פינף-און-צוואנציגער, הייסט עס, אז איהר וועט מקיים זיין דעם פסק, וואס איך וועל ארויסטראגען.

— אך! מיט'ן גרעסטען כבוד! — האבען זיך אלע דריי א ווארף געגעבען. און נחמן לקח נאך זיי, און מע האט זיך א נעם געטהאן אלע פיער צו די קעשענים און מע האט ארויסגעצעהלט מיר אויפ'ן טיש איטליכער זיין פינף-און-צוואנציגער. וועלכע איך האב צענויפגענומען און פערשלאסען ביי זיך אין טישקעסטעל. און דערנאך האב איך ארויסגעזאגט מיין רעזאלוציע בזה הלשון:

„אויסגעהערט די טענות מיט די רעד פון ביידע צדדים און גוט אריינגעטראכט זיך אין אייערע עסקים, חשבונות און סכסוכים, האב איך געפונען, נאך מיין פערשטאנד און טיעפער איבערצייגונג, אז אומגערעכט זענט איהר אלע פיער, און נישט נור אומגערעכט, — ס'איז א חרפה, א בזיון, אז אידען זאלען אזוי קאנען האנדלען צווישען זיך, ווייזען פאלשע חשבונות, שווערען זיך אויף א ליגען און אפילו פער'מסר'ען איינס דאס אנדערע... על כן האב איך געפו-

But I must tell you the kind of man the fourth one was. He was a quiet sort, humble, neatly dressed, of pleasing appearance, with heavy black eyebrows, under which peered out a pair of roguishly smiling eyes. He was called "Reb Nachman Lokach".

To be sure, his name was really Nachman Nosan. He was called Nachman "Lokach", however, for the reason that *lokach* is the Hebrew for "he took" and *nosan* for "he gave". And this Nachman Nosan never gave anything away; he always took. I shouldn't omit to mention that Nachman Nosan had the habit of interspersing everything he said, in and out of season, with the expression "inasmuch as".

The four of them had come to the *rabbiner* to square certain differences in their business dealings—a case of arbitration. I was to listen to their several claims in the hope that I might find a way to straighten out their hopeless tangle.

"Whatever your findings, *rabbiner*, whatever your judgment may be—whatever you say, we'll abide by your verdict." That was the decision of "the threesome". Their man Reb Nachman Lokach, looking woebegone, re-echoed their words, saying that he too would accept my verdict unconditionally: "inasmuch as" he knew that he was as innocent as a child. Then he sat down in a corner, put his hands over his heart, like a woman, contracted his heavy eyebrows and looked at me with his roguishly smiling eyes, waiting to hear his partners' contentions. When they had set forth all their claims and arguments, he rose, straightened out his heavy eyebrows, and without looking at the plaintiffs but fixating me all the while with his roguishly smiling eyes, he refuted all their assertions so skilfully, as to make it appear that it was his three partners that were *schemers*, swindlers, thieves, and rogues; whereas he, Nachman Lokach, was an upright and saintly man, their victim, a veritable scapegoat, "inasmuch as" everything they had said was baseless and false, without foundation in fact, just a figment of their imagination. And he cited endless proofs as to show that everything he had stated was the unadorned truth, as unimpeachable as the Law of Moses.

All the while he was pleading, "the threesome" couldn't sit still. Every now and then one of them would jump up, swing his hand to his head or his heart and exclaim:

"That's the limit! Did you ever? How can a man invent such preposterous lies?"

I had all I could do to quieten them, to keep them from laying hands on him. All in all, it was pretty hard for me to disentangle this unholy skein of deception and trickery. For it was only too clear that I was confronted by a bad lot. The four of them were swindlers, thieves, rogues, and informants into the bargain, all deserving to be equally punished. What was I to do? I thought of an idea and called to them:

"Look here, my good men, I have all but formulated the verdict in my head. But I shan't pronounce it until each of you deposits with me twenty-five roubles, as a guarantee that you will abide by my decision."

"With the greatest of pleasure," "the threesome" flashed back. Nachman Lokach followed suit. And the four of them put their hands in their pockets and each of them counted out his twenty-five roubles on my table. I gathered up the money, put it in the drawer and locked it. Then I gave the following verdict:

"Having heard the claims and contentions of both sides and having pondered on your business dealings, accounts, and differences, I am forced to conclude, to the best of my judgment and conviction, that all the four of you are in the wrong. What's more, it's a downright shame that men should indulge in such dealings with one another, stoop to trickery, commit perjury and even inform against one another. Hence I find that since we have a Hebrew school in town attended by a lot of poor children who are out at heels and elbows and without money to pay their tuition fees—for it is no easy matter to extract a few pennies from the likes of you—hence I find it only fair that your hundred roubles should go toward the

נע, אזוי ווי מיר האבען א תלמוד־תורה אין שטאדט מיט א סך קינדער, וואס גהען נעבאך נאקעט און בארוויס, און שכר־למוד צו צאהלען איז ניטא פון וואנען. ווארום איידער מע רייסט אויס ביי אייך אמאל א פאר גראשען, קומט עס אן מיט גרינע ווערעם, איז א יושר, אז אט דער הונדערטער אייערער זאל גהן אויף דער תלמוד־תורה, און איהר זאלט גהן אהיים געזונטערהייד, און א דאנק אייך פאר דער שענער נדבה — די ארעמע קינדער וועלען שוין האבען הויזלעך און שטיוועלעך און ארבע־כנפות׳לעך און וועלען גאט בעטען פאר אייך און פאר אייערע קינדער — אמן“.

אויסגעהערט דעם פסק־דין, האבען מיינע דריי שותפים (די טראיקע) נאר איבערגעקוקט זיך צווישען זיך, געשוויצט און נישט געוועזן אימשטאנד א ווארט ארויסצורעדען. אפנים, אויף אזא פסק האבען זיי זיך ניט געריכט! לשון האט בעקומען נאר זייער בעל־דבר, רב נחמן לקח. ער האט זיך אויפגעהויבען, אויסגעגלעט די געדיכטע ברעמען, אויסגעצויגען א האנד, און, קוקענדיג אויף מיר מיט זיינע ממזויש־שמייכלענדיגע אויגלעך, מאכט ער צו מיר אזוי:

— איך דאנק אייך, רב ראבינער, פון אונזער אלעמענס נאמען פאר אייער קלוגען פסק־דין, וואס איהר האט אונז ארויסגעגעבען. מחמת דערימאך וואס אזוי פסק׳ענען וואלט געקאנט נור סיידען שלמה המלך... איין זאך האט איהר נאר פארגעסען זאגען, רב ראבינער, וויפיעל קומט אייך פסק־געלד פאר אייער קלוגען און יושר׳דיגען משפט?

— האט קיין פאראיבעל ניט, איהר האט נישט געטראפען די קרעטשמע. איך בין נישט פון די ראבינערס, וואס נעמען פון טוידט און פון לעבעדיג... — אזוי האב איך איהם אפגעענטפערט, ווי איין עכטער דזשענטעלמען, און האב בעקומען פון מיין חברה־מאן אזא מין ענטפער:

— אויב אזוי, זענט איהר נישט נור א חכם א ראבינער, איהר זענט נאך א נקי־כפים׳ניק אויך! אפשר וואלט איהר געוועזן אזוי גוט אויסהערען א געשיכטע, מיר זאלען אייך, הייסט עס, דערימאך באצאהלען אייך פאר אייער טרחה חאטש מיט א מעשה?

— אך! אפילו מיט צוויי מעשיות!

— וויבאלד אזוי, זעצט זיך, רב ראבינער, און זייט אונז מכבד מיט פאפיראסען. וועל איך אייך דערצעהלען א שענע, איין אמת׳ע געשיכטע, וואס האט זיך געטראפען מיט מיר אליין טאקי, מחמת דערימאך איך האב פיינט פרעמדע מעשיות.

און מיר האבען פעררויכערט צו פאפיראסען, זיך אוועקגעזעצט אלע ארום טיש, און רב נחמן לקח האט פאנאנדערגעגלעט זיינע געדיכטע ברעמען און, קוקענדיג אויף מיר מיט זיינע ממזויש־שמייכלענדיגע אויגען, האט ער אנגעהויבען פאוואלינקע צו דערצעהלען זיין אמת׳ע געשיכטע, וואס מיט איהם אליין האט זיך געטראפען. איך געב אייך זי איבער ווארט אין ווארט, טאקי מיט זיין לשון:

— דאס איז געווען, איך זאל אייך נאר ניט זאגען קיין ליגען, מחמת דערימאך ס׳איז שוין א מעשה פון א יאהר מיט א מיטוואך, איך בין נאך דעמאלט געווען א יונגערמאן און געזעסען ניט ווייט פון היע, אין א דארף, אויף א סטאנציע פון דער באהן, גערדרעהט געשעפטלעך, געהאלטען א שטיקעל אכסניה, גאנץ פיין פארדיענט געלט. קיין רויטשילד בין איך ניט געווארען, נאר גארנישט, דאס שטיקעל ברויט האט זיך געשלעפט, און, ווי דער שטייגער איז, האבען א חוץ מיר זיך גערדרעהט ארום וואקזאל נאך א מנין אידען, מחמת דערימאך, אז א איד האט פרנסה, איז מען איהם מקנא. מע מיינט, ער זשעברעוועט גאלד. נאר נישט דאס איז דער עיקר המעשה. איך וויל אייך נאר דערצעהלען, אז סאמע אין רעכטען ברען פון סעזאן, ווען ברויט געהט און וואגאנעס לויפען, און די מקחים שטייגען, איז זיך מיישב מיינע און ווערד מיר געלעגען און האט מיר א בן־זכר — מזל טוב! מיט מזל זאלט איהר לעבען! וואס טהוט מען? דארף מען מחמת דערימאך פראווען א ברית. אוועקגעווארפען אלע געשעפטען, בין איך אוועקעט אין שטאדט אריין,

איינגעקויפט אלע גוטע זאכען און אראפגעבראכט דעם שוחט, דעם מוהל הייסט עס, מיט זיין גאנצען קלאפערגעצייג, און דעם שמש פון שוהל, מחמת דערימאך וואס איך האב גערעכענט, אז מיט די צוויי כלי־קודש און מיט׳ן בעל־ברית׳ניק, מיט מיר אליין הייסט עס, וועלען מיר שוין געוויס האבען א מנין, און נאך מיט א סמיטשיק. וואס טהוט גאט? איז זיך מיישב איינער פון מיינע דארפסלייט און ווערד חולה, לעגט זיך אוועק, קאן נישט גהן צו מיר אויפ׳ן ברית, חאטש ברענג איהם צו טראגען מיט׳ן בעט; און נאך איינער הויבט זיך אויף אין מיטען דרינען און פאהרט גאר אוועק צו אלדי שווארצע יאהר אין שטאדט אריין, מחמת דערימאך ער האט, זאגט ער, יאהרצייט, און — וואס טויג אייך גרוים? — איך בלייב אהן א מנין, חאטש נעם לעג זיך אוועק און שטארב! און דא איז אקוראט ערב שבת (פרייטאג געפעלט מיין אידינע צו פראווען א ברית!), דער שוחט, דער מוהל, הייסט עס, זעצט די נשמה; דער שמש וויינט מיט טרערען — „וואס׳ט איהר אונז געשלעפט?“ — ביטער ווי דער טוידט! פאל איך אויף איין עצה און לויף ארויסעט אויפ׳ן וואקזאל, מחמת דערימאך טאמער וועט גאט צושיקען, א קשיא אויף א מעשה, עס פאהרען דורך אזוי פיעל מענטשען! און כך הוה: איך קום צו לויפען אויפ׳ן וואקזאל, נאר־וואס אנגעלאפען דער קוריער און האלט שוין אט־אט ביים אוועקצוגעהן. איך טהו א קוק, עפים א פארשוין, א פעמפיק, א בייכיגער הייסט דאס, מיט

Hebrew school. Gentlemen, you may now go home in peace. I want to thank you for your handsome contribution. The poor kiddies will now have pants and boots and ritual *arba-kanfos* garments, and will pray for you and your children—amen."

On hearing the verdict, the three partners, "the threesome", just looked at one another, speechless and sweating. Apparently they hadn't counted on such a judgment. Their defendant, Reb Nachman Lokach, however, soon found his tongue. He rose, straightened his heavy eyebrows, stretched out his hand and looking at me with his roguishly smiling eyes, he said:

"I want to thank you, *rabbiner*, on behalf of all of us for the wise judgment that you have pronounced, inasmuch as only King Solomon could have judged as wisely. There is just one thing that you've forgotten to tell us: how much we owe you for your sagacious and just decision."

"Pardon me," I replied, "you're on the wrong track. I'm not that kind of *rabbiner*. I want nothing."

The other retorted: "In that case, you're not only a man of wisdom, but clean-handed into the bargain. Maybe you'd do us the kindness to listen to a story, so that we can repay you for your trouble at least with this narrative?"

"By all means, I'll even listen to two stories."

"Then please be seated, rabbi, and be good enough to pass us some cigarettes. I'm going to tell you a nice story, something that happened to myself, inasmuch as I hate fictitious tales."

We lit our cigarettes, took our seats around the table, and Reb Nachman Lokach smoothed his heavy eyebrows and viewing me with his roguishly smiling eyes, he launched on his true story—a personal episode, as he said. I shall try and reproduce it as nearly verbally as possible:

That happened—now let me see, I wish I could recall the exact year—a lot of water has run over the dam since then—anyway, I was a young married man at the time and was living not far from here, in a village near a railway station. I drove a variety of trades, kept a bit of a hotel, and all in all I managed quite well. To be sure, I was no Rothschild, but I earned a good living. In addition to myself—as is usual in such cases—there were ten other Jews pottering around the station, inasmuch as when a man makes a living, there are those that envy him. They imagine he is amassing a fortune.

But that isn't the point of the story. What I wanted to tell you is that at the height of the season, when trade was brisk — with the train doing a roaring business and prices soaring even higher — my good wife had the idea to be confined and to present me with a boy. Well, *mazel tov*, congratulations. Inasmuch as it was a boy, it goes without saying that a circumcision ceremony had to be arranged for.

So I brushed aside all my business transactions and took a trip to town, bought a lot of good things for the circumcision feast and brought back with me the *mohel* to perform the circumcision, along with all his paraphernalia; as well as the beadle, inasmuch as I reckoned that these two clergymen along with myself would be more than enough to make up the quorum of ten men needed for the ceremony. But what do you suppose happened? One of my fellow-villagers had the queer notion of becoming bedridden; so he wasn't able to attend the ceremony—nothing short of being carried to my house, bed and all. Another man all of a sudden upped and went off to town—did you ever?—inasmuch as, according to his story, he had to say his memorial prayers in the synagogue. To make a long story short, I just couldn't round up a ten-man quorum, not if my life depended on it. To make matters still worse, it happened to be Friday, with the Sabbath coming on fast. (The idea of my wife taking a notion to be delivered on a Thursday and having the circumcision ceremony on a Friday—of all days!). The *mohel* was more dead than alive; the beadle shed bitter tears.

"Why in the world did you bring us here?" he lamented. Here was a pretty kettle of fish, indeed!

Then I hit on an idea—I ran off to the railway station, inasmuch as there are so many people passing through. Well, you never can tell—it might be the will of God . . . When I got to the station, the train had just pulled in and wouldn't be long in pulling out. I looked around and surely enough I spotted a man with a paunch—I should say a portly gentleman—all in a sweat, rushing along with a big suitcase and making straight for the lunch counter, evidently looking for something